چله‌نشینی مصرف در شب چله

درباره نمایش ثروت که بر آیین سنتی یلدا نیز سایه انداخته است

گزارش روز

فاطمه رافع
روزنامه نگار

همین یک دقیقه را بهانه‌ای کرده ایم برای با هم بودن، در روزگاری که مشغله هایش ما را هر روز بیشتر از هم دور می کند و بیشتر در لاک تنهایی خودمان فرو می برد. در این زمانه که ثانیه ها و دقایقش برایمان فقط به بلندای چشم بر هم زدنی است و از آن هانه خاطره ای می ماند و نه یادگاری، طولانی ترین شب سال را هنوز هم فرصت مغتنمی می دانیم برای اینکه به رسم بزرگ ترهایمان دور هم جمع شویم و پاییز را با همه دبدبه و کبکبه اش بدرقه کنیم و به استقبال ننه سرمای سپیدموی برویم. آری، شب یلدا یا همان شب چله مامشهدی ها را می گویم؛ همان شبی که به روایت برخی، در آن، روشنایی از دل تاریکی زاده می شود. با این همه اما چند سالی است که این سنت دیرینه جایش را به جشن ها و مراسمی داده که زیر تیغ تجملات است و آن دورهمی های دل نشین و خاطره ساز به محفلی برای عرض اندام بدل شده است. پیش ترها یلدا بود و انار و هندوانه و آجیل و خانواده ای که دور کرسی می گفتند و می خندیدند و به حافظ تفأل می زدند و خاطره می ساختند. حالا اما چند هفته مانده به یلدا، تبلیغات رنگارنگ فضای مجازی پیش چشم همه آن هایی است که ساعت های متوالی صفحه ها را اسکرول می کنند تا با الگو گرفتن از این فضا نمایش پرزرق وبرقی از این آیین سنتی به تصویر بکشند.

اما به راستی چه شده است که در این روزگار دشواری های اقتصادی شاهد چنین نمایشی در آیین های سنتی مان هستیم و حتی گاهی خودمان هم وارد گردونه این رقابت می شویم؟ آسیب ها و راهکارهای این نمایش های مصرفی برای جامعه چیست؟ دکتر حامد بخشی، عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی خراسان رضوی، به پرسش هایمان پاسخ می دهد.

بخشی درگفت وگو با خبرنگار روزنامه شهرآرا با بیان اینکه شاهد کاهش قدرت اقتصادی و افزایش مشکلات معیشتی مردم در جامعه هستیم که مسئله ای واضح و عیان است، اظهار می‌کند: ازیک سو می دانیم که قدرت خرید ما در بخش بزرگی از اقشار جامعه به میزان درخورتوجهی پایین آمده و حتی درآمدشان به سختی کفاف معیشتشان را هم می دهد. البته اقلیتی از جامعه هم هستند که اگرچه درآمدشان کاهش یافته است، کفاف زندگی شان را می دهد. ازسوی دیگر بحث نمایش های مصرفی «لاکچری» در رسانه ها و نظایر آن مطرح می شود.

«برای پاسخ به چرایی تجمیع این دو مسئله درکنار یکدیگر لازم است به چند نکته توجه کنیم؛ نخست اینکه نمایش این مصرف لاکچری معمولا مربوط به درصد کمی از افراد جامعه است، اما در رسانه ها (نه رسانه های رسمی، بلکه بیشتر رسانه های اجتماعی) این مسئله زیاد دست به دست می شود و افراد تصاویر این چنینی را زیاد منتشر می‌کنند.» او با بیان این نکات ادامه می دهد: با این حال میزان هزینه‌کرد مجموع افراد برای چنین مراسمی پایین آمده است. شاهد ماجرا هم این است که فعالان بازارهای مرتبط با یلدا (برای مثال آجیل فروش ها) ازکاهش میزان فروش خود می‌گویند. این یعنی میانگین هزینه‌کرد افراد برای آیین ها و سنت هایی مانند شب یلدا کاهش یافته و این مسئله یافته ای عینی است.

هزینه های آبرویی

عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی استان با اشاره به اینکه افراد تلاش می‌کنند مدیریت اقتصادی زندگی خود را به‌گونه ای انجام دهند که دخل و خرجشان با هم بخواند، تصریح می‌کند: جنبه دیگری از جامعه نیز وجود دارد؛ به این معناکه ما افرادی اجتماعی هستیم و یکی از نیازها و جنبه های جدی زندگی ما، هزینه های آبرویی است؛ به عبارتی حاضریم برای پاسخ به نیاز خودمان به احترام، هزینه‌کنیم. هنوز اوضاع ما آن قدر خراب نیست که بگوییم که نیاز به احترام راکنار می‌گذاریم و فقط به دنبال سیرکردن شکم خودمان هستیم.

بخشی معتقد است جامعه ما از هم‌گسیخته نشده است و افراد آن با یکدیگر در ارتباط اند. در این جامعه، ثروت و نمایش ثروت به یک جنبه‌کلیدی و اساسی در احترام تبدیل شده است و افراد تلاش می‌کنند تصویر خود را نزد دیگران بهبود ببخشند.

او ادامه می دهد: به همین دلیل است که در آیین ها و مراسمی مانند سنت شب یلدا، نه همیشه، بلکه در زمان هایی که با دیگران مواجه هستیم، به ویژه در برخی موقعیت ها مانند آیین شب یلدای نوعروسان، تلاش می‌کنیم که هزینه های خود را به‌گونه ای صورت بندی کنیم که برای این یک شب در سال، نمایش مطلوبی از ثروت یا ثروتمندی و مکنت مالی داشته باشیم.

یک برچسب نامطلوب

چرا چنین تلاشی داریم؟ دکتر بخشی این طور پاسخ می دهد: زیرا «فقیر بودن» یا «ندار بودن» همچنان برای جامعه برچسب نامطلوبی به شمار می رود. بنابراین در این فرایند فرهنگی جدید که ثروت خودش را در مصرف نشان می دهد، نه در دارایی ها، افراد جامعه از این سنت ها برای نمایش مکنت و ثروت خود استفاده می‌کنند.

عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی استان تأکید می‌کند: این طور نیست که همه مردم برای شب یلدا مراسمی اشرافی برگزار کنند، بلکه آن دسته از افراد که قرار است در ارتباط با دیگرانی باشند (که برای مثال نخستین بار است که با آن ها مواجه می شوند یا قرار است روابط خانوادگی با آن ها داشته باشند) سعی می‌کنند این تصویر را با این نگاه که «یک بار در سال است» به شکل خوبی به نمایش بگذارند و در این نمایش مصرف عقب نمانند تا آبروی خود را نزد دیگران حفظ کنند.

بخشی با بیان اینکه افراد طبقات پایین جامعه نیز تلاش می‌کنند در موقعیت های این چنینی حتی با قرض کردن، نمایش مطلوب و ارزشمندی به تصویر بکشند، می‌گوید: این طور است که در کنار فرهنگ غالب مصرف نمایشی که در جامعه وجود دارد، ما نیز دوست داریم خودمان را نزدیک آن فرهنگ نشان دهیم. این مسئله تأثیر خود را بر همه آیین ها و سنت ها می‌گذارد که البته منطقی هم به نظر می رسد. زمانی که ثروت، ارزش است و این ارزش در مصرف خودش را نشان می دهد، نه در دارایی، انتظار داریم افراد در موقعیت هایی که با دیگران مواجه هستند، سعی کنند خود را همراه با این ارزش نمایش دهند.

آسیب ها چیست؟

آسیب های احتمالی این نمایش مصرفی چیست؟ عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی استان این طور پاسخ می دهد: این نمایش مصرف شدیدی که در جامعه ما حاکم شده است، قاعدتا بسیاری از این سنت ها را از شکل و کارکرد خود خارج می‌کند.

بخشی ادامه می دهد: به عبارت دیگر سنت و آیینی که قرار است برای افراد جامعه حس خوبی ایجاد کند، به عرصه رقابت، اضطراب و استرس تبدیل می شود. در این فضا افراد نگران تصویری هستند که قرار است از ثروت مصرفی خود به نمایش بگذارند و اینکه آیا توانسته اند تصویر مطلوبی نشان دهند یا نه.

به‌گفته او، این مسئله نارضایتی هایی نیز برای افراد به دنبال دارد، زیرا برخلاف خواسته خود مجبور شده اند هزینه هایی را برای حفظ تصویری که به دنبال نمایش آن هستند، صرف کنند.

بخشی ریشه این مسئله را در وضعیت بی ثبات اقتصادی می داند که افراد جامعه را درگیر خود کرده است و خاطرنشان می‌کند: آسیب های این نمایش مصرفی هم فرد را درگیر می‌کند، هم فرهنگ جامعه را.

چه کنیم؟

از عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی استان درباره راهکارهای حل این مسئله می پرسیم.

او راه چاره را در ایجاد ثبات اقتصادی در جامعه می داند و می‌گوید: به نظر می رسد با ایجاد این ثبات اقتصادی امور به روال دربیاید و امکان به دست آوردن ثروت های دفعی و ناگهانی فراهم نباشد و هرچیز متر و معیار خودش را به دست آورد و موقعیت ها تثبیت شود.

بخشی در توضیح بیشتر این مسئله می‌گوید: در جامعه ای که افراد یک شبه موقعیتشان را تغییر می دهند و فضا برای چنین چیزی مهیاست، افراد مدام در بی قراری به سر می برند.

او تصریح می‌کند: با این حال وقتی به ثبات اقتصادی برسیم، دوره نمایش ثروت افراطی تمام می شود. این مسئله نیز مانند بسیاری از بیماری ها - برای مثال بیماری های ویروسی - باید دوره خود را سپری کند و سپس خواه ناخواه جای خود را به شیوه ها یا نمایش های دیگری دهد که احتمالا از این جنس نیست؛ بنابراین راهکار، ثبات اقتصادی و آرامش اجتماعی است که به جامعه اجازه دهد راه خود را در مسیر شادکامی بیشتر پیدا کند.

غافل‌گیری یلدایی در نقطه صفر مرزی

خانواده‌های شماری از سربازان مرزبان استان، با حضور در هنگ مرزی تایباد، شب چله زیبایی را برای فرزندانشان ساختند

روایت

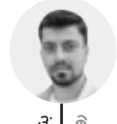

بنیامین یوسف زاده
روزنامه‌نگار

عشق نه حد و مرز می شناسد، نه فاصله که اگر می شناخت، شب سرد یکی از شرقی ترین مرزهای کشور، این‌گونه گرمای یلدا به خود نمی‌گرفت. می‌گویید چطور؟ می‌گویم با عشق مادر و پدر به فرزند و با عشق فرزند به آب و خاک؛ عشق مادر و پدر به فرزندی که فرسنگ ها دورتر از خانه به عشق هم وطنانش لباس خاکی مرزبانی برتن کرده است.

هنگ مرزی تایباد سه شنبه شب، شبی دیدنی را به نظاره نشست، وقتی محمدرضا، علی و محمدیاسین، سربازان خراسانی این خاک، خانواده گرم و دوست داشتنی خود را درکمال ناباوری درکنار برجک و باروی پادگانشان به آغوش کشیدند؛ شب سردی که درآستانه یلدا به یکی ازگرم ترین شب های زندگی شان بدل شد.

ازمیان تماس هایی که روابط عمومی فرماندهی مرزبانی خراسان رضوی با خانواده سربازان مرزبان داشت، سه خانواده امکان حضوردرشب یلدایی فرزندانشان را داشتند و سه شنبه شب، سرازپانشناخته، خود را به نقطه صفر مرزی رساندند. سربازان، بی خبر از برنامه غافل گیرکننده ای که برایشان تدارک دیده شده بود، یادرگشت زنی روزانه برای حراست از مرزها بودند، یا درمکان کمین خود برای مقابله با هر تهدید علیه کشورشان حضور داشتند.

محمدرضا و علی ازسوی فرماندهان به پاسگاه فراخوانده شدند و این همان زمان طلایی دیدار این فرزندان با پدر و مادرشان بود؛ همان لحظه ای که ازلنز عکاس مرزبانی هم دور نماند و دقایقی احساسی و زیبا را به یادگار گذاشت.

انگار زمان برای همه پرسنل هنگ مرزی تایباد متوقف شد و ثانیه به ثانیه این دیدار سرشار بود ازاشک های ولبخندهایی که بی اختیار برچهره فردفرد حاضران نقش بست؛ شبی که با تولد مادر یکی ازسربازان مقارن شد و یکی از متفاوت ترین جشن های تولد هم برای این مادر رقم خورد.

کمی آن طرف تر، فضای دشتی که محمدیاسین به حراست و نگهبانی از آن ایستاده بود، بی اختیار از عطر مادر و پدر پر شد و نقطه صفر مرزی بوسه باران از مهربانی این سه نفر.

هم سنگرهای این سربازان هم دست روی دست نگذاشتند و همپا و همراه فرماندهانشان، ازسفره آرایی شب چله گرفته تا پذیرایی منحصربه فرد، آن هم ازنوع پادگانی اش، یلدایی رؤیایی را هم برای هم خدمتی ها و خانواده شان رقم زدند، هم برای خودشان.

دیدگاه

ضرورت مفاهمه با بومیان دنیای دیجیتال

غلامرضا نبی اسدی
روزنامه نگار

کلمات بار معنایی خاص خود را دارند؛ آن قدر خاص که اگر آن ها را به زبانی دیگر ترجمه کنند، معنایی متفاوت می دهند، گاه با ۱۸۰ درجه تفاوت معنایی. ما در زبان فارسی عبارت پرمفهوم «فرزند زمان» را داریم که همه ما را به یاد جمله «فرزند زمان خویشتن باش» می اندازد. ترجمه عربی این عبارت می شود «ابن الوقت»، اما از لحاظ مفهومی تفاوت ۱۸۰ درجه ای دارد. «فرزند زمان» زمان را درک و مقتضیات آن را فهم و متناسب با آن طراحی می‌کند و تابع زمان نیست، بلکه به زمان اشراف دارد، اما «ابن الوقت» را به‌کسی می‌گوییم که رفتار و کردارش، تابع زمان و تحت تأثیر شرایط آن است. اولی سنجیده و نیکو صفتی است که مبین شایستگی انسان است، اما دومی از جمله تابلوهایی است که رذالت و پستی فرد را نشان می دهد. آنچه از مؤمنان - چه در ساحت فردی و چه تشکیلاتی - توقع است، اولی و فرزند زمان خویشتن بودن و حضور عالمانه در زمان داشتن و به زبان آن تکلم کردن است. نهادهایی که تولیگری فرهنگی دارند، حتما باید در زمان حاضر و به زبان آن عالم باشند. دانستن این نکته ظریف در عصر حاظر که نسل جدید «بومی دنیای دیجیتال» است، به ما کمک خواهد کرد به عنوان «مهاجر دنیای دیجیتال» بتوانیم با آن ارتباطی قانونمند برقرار کنیم. ما، حتی با دانش این فضا، به عنوان «مترجمان زبان دیجیتال» هم نمی توانیم بومی این جغرافیای پررمزورازباشیم. در نهایت مهاجریم، اما زبان تعامل با بومیان را باید بیاموزیم و به‌کارگیریم. فرزند زمان خویش بودن اقتضای درکی چنین دارد. فهم به روز شده می طلبد. چنین نشود، توان مفاهمه را از دست خواهیم داد و بومیان، ما را تاب نخواهند آورد. توجه داریم که آنان از لحاظ تعداد در افزایش اند و ما درکاهش. برای اینکه تعدد، جای تفکر را تنگ نکند، باید راه های تازه بیابیم. «فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ؛ چرا از هرگروهی دسته ای به سفر نروند تا دانش دین خویش را بیاموزند و چون بازگشتند مردم خود را هشدار دهند؛ باشد که از زشت‌کاری حذر کنند.» فرمان همیشگی خداست. تفقه در دین هم اگر به زبان زمان و به حضور در اکنون تجهیز نشود، آورده ای را که باید داشته باشد و جامعه سازی کند، نخواهد داشت. بدانیم که بومیان دنیای دیجیتال نگاهی متفاوت با ما دارند. درک این تفاوت و به رسمیت شناختن آن کمک می‌کند هم زیستی را با صلح به صلاح و اصلاح ارتقا دهیم تا اگر ما به عنوان شخص مُردیم، نسل معرفتی ما منقرض نشود. ما فرزند زمان خویش که باشیم، فردا را هم از دست نخواهیم داد.

روی خط جامعه

اعتبار ۷ هزارمیلیاردی برای بیماری های صعب العلاج

به‌گفته مدیرعامل بیمه سلامت ایران، در بودجه امسال ۷ هزارمیلیارد تومان اعتبار برای صندوق بیماری های صعب العلاج در نظرگرفته شده است. برای بودجه سال آینده پیشنهاد این است که این رقم دست‌کم به دوبرابر افزایش یابد.

به‌گزارش ایرنا، محمدمهدی ناصحی بیان کرد: در سال نخست تأسیس صندوق بیماری های خاص و صعب العلاج، دولت ۵ هزار میلیارد تومان اعتبار برای آن درنظرگرفت که این رقم امسال به ۷ هزار میلیارد تومان رسید. درخواست ما برای سال آینده، باتوجه به اینکه حداقل ۲ هزار بیمار نشان دار در سامانه داریم، این است که این اعتبار دست‌کم دوبرابر شود.

او با بیان اینکه رقم پیشنهادی بیمه سلامت برای این صندوق در سال آینده ۱۸ هزارمیلیارد تومان اعتبار است، خاطرنشان کرد: رقم درنظرگرفته شده ۷ هزارمیلیارد تومان است، اما از آنجا که هنوز بودجه سال آینده نهایی نشده است، امیدواریم با نگاه مجلس و دولت و سازمان برنامه این رقم افزایش یابد.

حقوق آذر معلمان با معوقات رتبه بندی پرداخت می شود

آخرین مرحله اعتراضات رتبه بندی معلمان در حال انجام است و تقریبا به همه اعتراضات معلمان از سوی آموزش و پرورش پاسخ داده شده است؛ با این حال مسئله ای در فضای مجازی منتشر شد که از واریز نشدن معوقات رتبه بندی معلمان با حقوق آذرماه حکایت داشت. با این حال معاون برنامه ریزی و توسعه منابع وزارت آموزش و پرورش درگفت وگو با تسنیم ضمن رد این شایعه، از پرداخت حقوق آذرماه معلمان به همراه معوقات رتبه بندی خبر داد.

به‌گزارش تسنیم، علی فرهادی با بیان اینکه با وجود محدودیت در منابع با دستور معاون اول رئیس جمهور و همکاری سازمان برنامه و بودجه حقوق آذرماه معلمان بسته شد، خاطرنشان کرد: در آذرماه آن دسته از معلمان جدیدالاستخدام و دانشجومعلمان ورودی مهر ۱۴۰۲ که احکام کارگزینی شان صادر شده است، حقوق ماه های مهر، آبان و آذر را نیز دریافت می‌کنند.

تکذیب توزیع بنزین پتروشیمی در جایگاه ها

رئیس سازمان حفاظت محیط زیست گفت: بنزین پتروشیمی به هیچ وجه در جایگاه ها توزیع نمی شود و موضوعی که در خصوص بنزین پتروشیمی ها وجود دارد، صحت ندارد.

به‌گزارش مهر، علی سلاجقه همچنین درباره مازوت سوزی در کشور نیز اظهار کرد: مازوت به عنوان یکی از سوخت هایی که در کشور و در همه جای دنیا استفاده می شود، وجود دارد. نمی توانیم نیروگاه ها و پالایشگاه ها را تعطیل کنیم. وقتی شرایطی وجود دارد که ما نمی توانیم سوخت مناسب تأمین کنیم، حتما دستگاه وزارت نفت موظف است برای اینکه سوخت نیروگاه ها را تأمین کند، به سمت استفاده از سوخت های جایگزین برود.

آزادی ۵ هزار و ۶۰۵ زندانی غیرعمد

مؤسس و رئیس هیئت امنای ستاد دیه کشور از آزادی ۵ هزار و ۶۰۵ زندانی غیرعمد در کشور، از ابتدای امسال تا پایان آبان ماه خبر داد.

به‌گزارش فارس، سیداسدا... جولایی در این باره اظهار کرد: در هشت ماهه نخست امسال ۲۵۶ زن و ۵ هزار و ۳۴۹ مرد که بابت ارتکاب جرائم غیرعمد و محکوم شدن به پرداخت خسارات جانی و مالی ناشی از وقوع تصادفات رانندگی یا سوانح کارگاهی با رقم بدهی بالغ بر ۷ هزار و ۸۰۰ میلیارد تومان روانه زندان ها شده بودند، از بند آزاد و به آغوش خانواده های خود بازگشتند که این آمار در مقایسه با آزادی های صورت‌گرفته در هشت ماهه سال ۱۴۰۱ رشد ۱۸ درصدی دارد.

هر مدرسه باید چند سرویس بهداشتی داشته باشد؟

به‌گفته رئیس سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور، به طور استاندارد باید به تعداد هر کلاس در مدرسه، یک چشمه سرویس بهداشتی وجود داشته باشد که البته این تعداد ممکن است در برخی مدارس مثل مدارس شبانه‌روزی یا روستایی کمی بیشتر هم باشد.

به‌گزارش ایسنا، حمیدرضا خان محمدی با بیان اینکه برای امسال ۳۸۰۰ چشمه سرویس بهداشتی ساخته یا تعمیر شده اند، اظهار کرد: برای تعمیر یا ساخت سرویس بهداشتی اعتبار سنواتی هم قرار داده ایم و امیدواریم ۴ تا ۵ هزار چشمه سرویس بهداشتی دیگر نیز تعمیر یا ساخته شوند.